

Людмила Новицька

Підготовче відділення для іноземних громадян «Компіс» при Національному університеті «Львівська політехніка», Україна

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Liudmyla Novytska

Preparatory Department for Foreign Citizens «KOMPIS» at Lviv Polytechnic National University, Ukraine

CHALLENGES IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Щороку збільшується кількість іноземних студентів, що приїжджають в Україну здобувати спеціальність і вивчати українську мову в літніх школах та на різноманітних курсах, особливо на теренах Західної України.

Але у викладанні української мови і предметів українською мовою виникає низка проблем, кількість яких, на жаль, не зменшується, а збільшується. Ми українці, які так палко захищаємо і плекаємо українську мову, переходимо на збільшення кількості груп, в яких студенти на основних факультетах здобувають спеціальність англійською мовою. Це б не дуже дивувало, якби це відбувалося у вишах Східної чи Південної України, але ця тенденція спостерігається у вишах Західної України.

Чому це відбувається? Цьому можна знайти дуже просте пояснення: у межах підготовчого факультету викладачі не в змозі підготувати студентів до навчання українською мовою на перших курсах у вишах України. Це відбувається тому, що щороку зменшується кількість фахівців з української мови як іноземної і фахівців, що здатні викладати предмети українською мовою.

Проблему підготовки фахівців з української мови як іноземної треба вирішувати централізовано, на рівні Міністерства освіти і науки України.

Викладачі, які не здатні фахово викладати українську мову як іноземну, відповідно не в змозі укласти методичні матеріали належного рівня для забезпечення навчального процесу. За справу викладання української мови як іноземної беруться зараз звичайні викладачі української мови. Як показав наш досвід, без володіння методиками викладання української мови як іноземної, заняття не досягають мети, і що ще прикріше, призводять до нерозуміння і несприйняття матеріалу іноземними студентами.

Методика викладання іноземної мови була започаткована ще у часи класичних мов – грецької, а згодом латинської, які були мовами міжнародного спілкування. Розвиток методики як науки мав свої злети і падіння, що було зумовлено потребами суспільства. Багато мовознавців у різні часи займалися проблемами викладання іноземних мов і пропонували свої методики. Наприклад,

ще у 17 столітті найвідоміший вчитель і методист цього періоду чех Ян Амос Каменський у період з 1631 по 1658 опублікував низку книжок про свою методику навчання іноземних мов. Її основні положення:

- використовуйте імітацію замість правил для навчання мови;
- заставляйте ваших учнів повторювати за вами;
- починайте з обмеженого вокабуляру;
- навчайте учнів читання та говоріння;
- навчайте мови через картинки (наочність).

Саме Каменський вперше висловив ідею про необхідність навчання використання мови, а не її аналізу й будови.

У методиці навчання іноземних мов виділяють загальну і спеціальну. Загальна методика займається вивченням закономірностей та особливостей процесу навчання будь-якої іноземної мови. Спеціальна методика досліджує навчання конкретної іноземної мови з урахуванням мовних і мовленнєвих особливостей рідної мови. І цими двома аспектами методики викладання іноземної мови повинні володіти викладачі, які беруться викладати українську мову як іноземну. А щоб оволодіти цими методиками потрібне відповідне навчання викладачів, яке майже відсутнє в Україні. На жаль, немає розвитку і спеціальна методика, яка б досліджувала мовні й мовленнєві особливості української мови.

У своїй доповіді ми не ставили за мету зробити історичний екскурс у розвиток методики викладання іноземних мов. Це окремий курс, який мав би викладатися протягом як мінімум семестру. Нашою метою було привернення уваги до існування цієї науки. Невирішення однієї проблеми тягне за собою низку інших проблем.

Щоб викладати будь-яку науку необхідне методичне забезпечення. Звичайно, викладачі намагаються методично забезпечити курс, який вони викладають. Але, якщо викладач не володіє методикою викладання української мови як іноземної, чи в змозі він укласти методично грамотне забезпечення викладання? На нашу думку, відповідь на поверхні. Немає фахівців, немає відповідного методичного забезпечення і, як наслідок, у вишах України іноземці здобувають спеціальність англійською мовою.

Виникає інше питання: а чи фахово вони її здобувають? Після закінчення підготовчого факультету, студент подає документи на навчання в англійську групу. Але ж наш досвід показує, що студенти, які приїжджають до нас здобувати спеціальність здебільшого з африканських чи азійських країн, і рівень володіння англійською мовою у них переважно низький. Ніхто не переймається і тестуванням, щоб визначити рівень володіння англійською мовою. Як наслідок, іноземні студенти здобувають освіту в Україні, яка не відповідає європейським стандартам.

У Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя відбувалася Всеукраїнська науково-методична конференція «Актуальні питання організації навчання іноземних громадян у технічних вищих навчальних

Міжнародна науково-методична конференція «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів у європейському освітньому просторі», Тернопіль, 13-16 травня 2014 р.

зкладах України». Представники майже усіх технічних вузів брали у ній участь. Були дуже цікаві доповіді деканів, здебільшого основних факультетів. І було дуже прикро почути, що на основних факультетах вишів Іванофранківщини і Тернопільщини більшість студентів здобуває спеціальність англійською мовою. І доповідачі – викладачі вишів – презентували свої доробки у викладанні предметів англійською мовою.

Усьому цьому є пояснення. У межах підготовчого факультету, окрім курсу вивчення української мови повинен паралельно викладатися курс наукового стилю мовлення. Перед вводом будь-якої природничої дисципліни, як мінімум за 2 тижні, вводиться курс наукового стилю мовлення, який допомагає іноземним студентам уникнути труднощів у сприйнятті тієї чи іншої технічної дисципліни. Ми ознайомилися з роботою багатьох підготовчих і основних факультетів, і зробили висновок, що тільки поодинокі виші вводять у навчання науковий стиль мовлення.

На підготовчому відділенні для іноземних громадян «Компіс» при національному університеті «Львівська політехніка» було укладено низку посібників і словників з викладання наукового стилю мовлення. Ми і далі працюємо над цією проблемою, тому що усвідомлюємо, що іноземні студенти приїхали до нас здобути певну спеціальність і українська мова є інструментом для здобуття цієї спеціальності. Але, щоб студент фахово здобув цю спеціальність, необхідно займатися таким аспектом методики викладання іноземної мови як науковий стиль мовлення, з метою надати допомогу студенту увійти без остраху в розуміння матеріалу предмета. Та, на жаль, одиниці вишів усвідомлюють важливість цієї проблеми. Адже будь-яку граматичну категорію чи частину мови, наприклад, іменник і прикметник та їхні особливості відмінювання можна вивчати на матеріалі мови спеціальності, наприклад, у випадку навчання економічної спеціальності, використовуючи наступні словосполучення: економічний спад, економічний ресурс, економічний аналіз, економічна система, економічна діяльність, економічна модель, економічна ефективність, економічна організація, економічна свобода, економічна захищеність, економічна теорія, економічна політика, економічна роль, економічне зростання, економічне середовище, економічне дослідження, економічні ресурси, економічні закони, економічні цілі, економічні успіхи, економічні процеси, економічні реформи, економічні коливання.

Наведений лексичний мінімум допомагає викладачам у підготовці до занять і полегшують студентам засвоєння матеріалу спеціальності.

Плідно ми працюємо і над проблемами методики викладання української мови як іноземної. До попередньо виданих двох частин вправ ми уклали третю частину, яка містить систематизацію таких важливих тем, як :

- дієслова;
- уживання дієслів з часткою –ся і без неї;
- дієслова руху;
- сполучники та сполучні слова.

Вправи третьої частини можуть використовувати студенти та викладачі не тільки підготовчих факультетів, а і перших курсів основних факультетів з метою систематизації чи повторення програмного матеріалу з української мови підготовчого факультету.

УДК 48

Наталія Юрик , Марія Зяйлик

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ, ЯКИЙ ВИКЛАДАЄТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

Natalia Yuryk, Maria Zaylyk

ASSIMILATION IMPROVEMENT OF LECTURE MATERIAL TAUGHT IN UKRAINIAN FOR FOREIGN STUDENTS

Проблема підготовки висококваліфікованих іноземних фахівців у вищих навчальних закладах України вимагає розробку нової стратегії і тактики усього навчального і виховного процесу. Зміна пріоритетів, цінностей та філософії вищої школи на основі Болонської системи навчання вимагає нових підходів та методик викладання, зокрема тих предметів, які викладаються на українській мові. Недостатній рівень знання української мови у іноземних студентів призводить до появи не тільки мовного макро і мікробар'єру, але й, не рідко, до різних стресових ситуацій як у студентів, так і у викладачів. У свою чергу, останні можуть виникати як під час пояснення лекційного матеріалу, так і в процесі його засвоєння.

На наш погляд основний акцент повинен ставитися не стільки на рівень володіння мовою навчання, скільки на поєднання двох чинників, а саме: методика викладання дисципліни і прагнення студента отримати та засвоїти знання. Методика викладання лекційного матеріалу, який подається студентам-іноземцям залежатиме від специфіки навчальної дисципліни, її профільної орієнтації, можливості використання технічних засобів, програмного забезпечення тощо.

За своєю сутністю лекція виступає і як організаційна форма навчання – специфічний спосіб взаємодії викладача і студентів, у межах якого реалізується різноманітний зміст і різні методи навчання, і як метод навчання – монологічний виклад навчального матеріалу в систематичній і послідовній. Однією з особливостей лекції є можливість викладача викласти у логічно систематизованій формі великий обсяг навчальної інформації. При цьому подача матеріалу повинна сприяти активізації уваги, мислення студентів,